

Controlul parlamentar al serviciilor de informații

Documentare și sinteză: Sebastian Simion, consilier parlamentar

Sinteza documentară poate fi accesată direct pe Intranet la pagina Direcției studii și documentare legislativă.

* Lucrările elaborate în cadrul Direcției studii și documentare legislativă sunt cu caracter documentar și nu reprezintă punctul de vedere al Camerei Deputaților.

Key-points:

- Rolul parlamentelor în controlul serviciilor de informații
- De ce este necesar ca parlamentele să fie active în supravegherea serviciilor de informații?
- Care este / trebuie să fie mandatul parlamentelor în procesul de supraveghere?
- Care sunt cele mai importante provocări în controlul serviciilor de informații?
- Ce soluții există la aceste provocări?

Controlul parlamentar al serviciilor de informații reprezintă unul dintre cele cinci elemente constitutive ale procesului de control al serviciilor de *intelligence*, conform DCAF¹. La nivel general s-a făcut observația – susținută de argumente – că parlamentele au în general foarte puțină autoritate în materie de control a activităților operaționale, dar au puteri lărgite în ceea ce înseamnă mandatul și bugetul serviciilor de informații, precum și în controlul *ex-post* al activităților acestora. În unele cazuri Parlamentul, sau cel puțin o parte a membrilor acestuia, trebuie să fie informat / informată (uneori în vederea autorizării) cu privire la unele aspecte operaționale.

În ceea ce privește atributele de control ale Parlamentului, acestea se exercită, uneori, la nivelul întregului corp parlamentar, însă cele mai multe atribute de control revin comisiilor parlamentare. Acestea includ comisiile specializate în controlul serviciilor de informații (PIOCs / CPCSI), comisiile de buget precum și alte comisii care au în atribuțiile mandatului și reglementările din ministerele sub autoritatea cărora există agenții de informații (ministerele de interne sau de apărare).

Comisiile specializate îndeplinesc cea mai mare parte a supravegherii și controlului parlamentar în majoritatea regimurilor democratice, o excepție notabilă fiind Franța, care nu avea o astfel de comisie specială. Aceste comisii speciale pot fi alcătuite din parlamentari și/sau din experți care activează în numele și cu încuviințarea parlamentelor (este cazul Norvegiei și Canadei). Aceste comisii speciale reprezintă

¹ DCAF - The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces. Acest proces cuprinde, pe lângă controlul parlamentar, următoarele elemente: controlul intern (mecanismele interne de control), controlul executiv (pe linia oficialilor, miniștrilor, ministerelor), controlul de legalitate / juridic (activitatea serviciilor de informație trebuie să se desfășoare în conformitate cu legile) și controlul mediilor externe (presa, societatea civilă și alți actori implicați în promovarea unor subiecte de dezbatere cu mai mare sau mai mică priză la publicul general sau la publicul informat etc.).

forul parlamentar avizat în discutarea problemelor serviciilor de informații dar și un depozitar de date și de expertiză. Membrii acestor comisii sunt numiți și confirmați fie de parlament în întregul său (plen), fie de alte comisii speciale (cărora le este încredințată procedura de selecție a membrilor) sau chiar de către executiv – cu sau fără confirmarea parlamentelor.

Necesitatea interesului activ (al parlamentelor) în controlul serviciilor de informații

Parlamentele au nevoie de informații de înaltă calitate pentru a lua cele mai bune decizii în materie de siguranță națională într-un număr de domenii (de la stabilirea bugetelor specifice până la autorizarea unor operațiuni sensibile). Parlamentele sunt, așadar, „consumatoare” de informații dar și garant al:

- Prezervării legitimității democratice a serviciilor de informații (controlul parlamentar asigură păstrarea normelor democratice în activitatea serviciilor de informații);
- Prevenirii abuzurilor: din cauza naturii lor constitutive serviciile de informații sunt predispuse la acte ce pot fi privite ca abuzive. Fiind vorba de instituții cu un grad crescut de secretizare există și vor exista întotdeauna, temeri și îngrijorări cu privire la modul în care serviciile de informații își exercită atribuțiile la scara teritoriului național. Controlului parlamentar îi revine sarcina de a se asigura că funcționarea acestor servicii este în acord cu legea;
- Eficienței serviciilor de informații: în cele din urmă parlamentul este arbitru final al performanței sectorului de informații și instituțiilor din domeniu, cel care investighează în ce măsură performanța justifică fondurile publice alocate.

Mandatul parlamentelor în activitatea de control a serviciilor de informații

În majoritatea democrațiilor, parlamentele au atribuții extinse în controlul serviciilor de informații, însă atribuțiile specifice ale comisiilor speciale variază foarte mult. În unele state comisiile de control / specializate pot fi informate chiar cu privire la unele activități operaționale (unele dintre acestea necesitând chiar autorizarea parlamentelor). Alte atribuții ale CPSCI privesc:

- Legislația în materie:
 - o În cadrul comisiilor se stabilesc, individual, specificul mandatelor serviciilor de informații;
 - o Metodele și structura intra și inter-servicii (cooperarea între servicii);
 - o Schițarea și avizarea proiectului de buget prezentat (sau recomandat) Comisiei de Buget a Parlamentului sau plenului.
- Activitatea de investigare (anchetă parlamentară); în multe dintre parlamente comisiile speciale pot examina / verifica:
 - o conformitatea acțiunilor de informații cu legislația națională și cu normele umanitare (drepturile și libertățile constituționale);
 - o eficiența serviciilor de informații în utilizarea resurselor și în asigurarea obiectivelor majore de siguranță națională.

Aria de investigație a comisiile speciale poate cuprinde:

- o inițierea de investigații pe baza plângerilor referitoare la acestea depuse la Parlament de către persoane fizice, membri ai Executivului sau membri ai Parlamentului;
- o emiterea de citații (chemări la comisie) către membrii comunității de informații, precum și solicitarea de informații, dosare sau rapoarte cu privire la aspecte specifice;
- o inițierea / formarea unor board-uri de revizie sau de anchetă independente;
- o solicitarea de consultanță de specialitate în cazuri considerate complicate;
- o analizarea plângerilor sau cazurilor avansate de autoritățile judiciare Parlamentului (și comisiilor speciale gen Comisia pentru drepturile omului în unele țări) care implică serviciile de informații;
- o monitorizarea metodelor de training și de monitorizare operate la nivelul comunității de informații.

În unele țări, Parlamentul trebuie să fie informat cu privire la (sau chiar are un rol în autorizarea) anumite aspecte operaționale. De exemplu, în Statele Unite ale Americii, membrii cheie ai comisiile speciale, din fiecare Cameră, trebuie să fie notificați în prealabil cu privire la acțiunile sub acoperire (pot implica riscuri diplomatice și alte categorii de riscuri).

În **Germania** autorizarea unor operațiuni considerate ca fiind extraordinare, prin aceea că interferează drepturilor fundamentale (cum ar fi interceptarea comunicațiilor de orice fel sau cenzurarea unor informații în media) sunt în mod regulat revăzute și reautorizate de un grup numit de CPSCI. În timp ce unele proceduri implică poate prea mult control birocratic (care ar putea afecta sau stânjeni eficiența activității serviciilor de informații) trebuie ca procedurile parlamentare de control și supraveghere să fie cel puțin la același nivel în care se exercită controlul parlamentar asupra activității Executivului.

Provocările activității de control

DCAF analizează procesul din perspectiva a 4 dimensiuni: autoritate, abilitate, atitudine, secretivitate.

Autoritate: mandatul comisiilor speciale (și al organelor de investigare parlamentară) poate fi viciat de exceptarea de la anumite informații a membrilor comisiei sau de externalizarea unor activități de tip informativ care, în mod tradițional, erau exercitate de serviciile speciale. Suplimentar, amplificarea cooperării internaționale în domenii cum ar fi combaterea terorismului poate, în unele cazuri, complica activitatea de supraveghere a anumitor activități de informații externe.

Abilitate (capacitatea epistemică): supravegherea serviciilor de informații necesită o bună înțelegere a rolului acestora în arhitectura de securitate a statului. În plus comisiile speciale trebuie să aibă la dispoziție suficiente fonduri și personal experimentat pentru a conduce activitatea de cercetare / investigare.

Atitudine: trebuie să existe voința necesară – din partea Parlamentului și a comisiilor speciale – de a lua parte activă la supravegherea activității serviciilor de informații, inclusiv în ceea ce privește măsuri care pot trezi atitudini ceva mai refractare, cum sunt solicitarea de înregistrări sau inițierea unor investigații în legătură cu subiecte / cercetări discutabile.

Secretivitate vs transparență: asigurarea respectării normelor democratice trebuie să asigure și păstrarea nivelului cerut de secretivitate, mai ales în ceea ce privește activitățile operaționale. Acest lucru înseamnă existența unei încrederi mutuale

Între actorii implicați: serviciile de informații trebuie să aibă încredere în modul în care materialele cu caracter sensibil sunt utilizate în Parlament, așa cum acesta și/sau comisia specială trebuie să aibă încredere în datele furnizate de comunitatea de informații.

Cum pot fi îndeplinite aceste provocări?

Diferențele dintre sistemele naționale în domeniul controlului serviciilor de informații reflectă și modul în care diferitele culturi politice (existente la nivelul societăților) au priorizat anumite provocări în detrimentul altora. Cu toate acestea, câteva chestiuni sunt esențiale:

Autoritatea: existența unei legislații comprehensive privind activitatea serviciilor de informații ale unei națiuni și modul de exercitare a controlului asupra acestora, în termenii verificării:

- zonei geografice a operațiunilor
- tematicii și subiectelor investigărilor informative
- tehnicilor de investigare autorizate
- naturii cooperării dintre servicii, dintre acestea și Executiv și Parlament
- normelor privind accesul, distribuirea și controlul utilizării resurselor

În plus, comisiile speciale necesită un statut care să le confere puteri extinse de investigare și revizie, dar și de monitorizare a modului în care îi sunt implementate și puse în practică recomandările.

Expertiza: comisiile speciale au nevoie de personal experimentat care să poată aduce abilitate și eficiență în activitatea de control. Și aici există o sumă întreagă de subiecte de interes:

- păstrarea experienței și a datelor dobândite pe parcursul timpului (aici pot fi utili membrii care pe parcursul mandatelor legislative au fost de mai multe ori membri ai comisiilor de control, deși intervine riscul de a deveni afiliați mai degrabă intereselor serviciilor și mai puțin controlului propriu al activității acestora)
- diversitatea de background a membrilor: în mod ideal membrii comisiilor de control trebuie să reflecte diversitatea etnică, politică, culturală și religioasă a țării. În unele sisteme parlamentare se practică ca liderul comisiei speciale să fie de la principalul partid de opoziție.

- Prevenirea coliziunilor: foștii membri ai comunității de informații ca și foștii miniștri responsabili și cu agenții de informații ar trebui ca, o anumită perioadă de timp, să nu poată fi membri a comisiilor speciale, așa cum rolul Executivului în selectarea membrilor comisiei (acolo unde este cazul) ar trebui diminuat (conform DCAF).

Atitudine: în modelarea exercitării controlului parlamentar sunt necesari următorii pași:

- Instruirea efectivă în activitatea de intelligence
- Suficiența staffului și a resurselor
- Alocare financiară rezonabilă

În același timp revine partidelor politice (și electoratului acestora) să aleagă candidați calificați pentru parlament, cu experiență, din rândul cărora să poată fi selectați și membrii CPSCI.

În ceea ce privește dilema "secretivitate vs. transparență": conform Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces sunt importante, în primul rând, criteriile de verificare a membrilor comisiilor speciale – în cazul în care există o astfel de condiționalitate, atunci criteriile de verificare trebuie făcute publice și trebuie să includă și posibilitatea de recurs. Raportarea corespunzătoare a serviciilor de informații către comisiile speciale ar trebui: să conțină cadrul legal după care se operează (se desfășoară anumite acțiuni) mai degrabă decât preocupările privind discreția executivă a agenției; să specifice date bugetare, organizaționale și unele detalii operaționale, chiar dacă acest lucru ar necesita elaborarea a două categorii de materiale (pentru membrii comisiilor speciale cu / fără veto, membrii neautorizați ai Parlamentului și publicul general). În plus, față de rapoartele periodice prezentate de serviciile de informații Parlamentului, membrii comisiei speciale ar trebui să aibă competența de a solicita mai multe rapoarte specifice pe o bază ad-hoc. Comisiile speciale ar trebui să raporteze în mod regulat Parlamentului concluziile și constatările făcute. Conținutul rapoartelor serviciilor, ca și recomandările CPSCI, ar trebui dezbătute în Parlament (DCAF).

Controlul parlamentar al serviciilor de informații

SUA, Germania, UK, RSA

	SUA	Germania	Africa de Sud	Marea Britanie
Denominație Comisiei de Control	House Permanent Select on Intelligence respectiv Senate Select Committee on Intelligence (două comisii)	PKGr – Parlamentarisches Kontrollgremium	Joint Standing Committee on Intelligence	Intelligence and Security Committee
Mandatul	Puternic	Puternic	Limitat	Limitat
Aria de control	Legalitatea acțiunilor și controlul eficienței tuturor agențiilor	Legalitatea acțiunilor și controlul eficienței tuturor agențiilor	Legalitatea acțiunilor și eficiența dar control bugetar limitat; nu poate interveni în serviciile militarizate	Finanțe, administrație, politicile interne ale MI5, MI6, GCHQ dar nu și activitatea serviciilor militare de informații și nici legalitatea acțiunilor
Legislație	Ambele Comisii CPCSI pot iniția sau revizui legislația în domeniu	Inițierea sau revizuirea legislației în domeniu	Inițierea sau revizuirea legislației în domeniu	Nu are atribuții speciale în legislație
Nominalizări și desemnări	Senate Select Committee aprobă numirea șefilor la vârful agențiilor de informații	Nu are	Nominalizarea Inspectorului- general pentru Informații; aprobarea o acordă Parlamentul în plen	Nu are
Componentă / membri	Membri din cele două Camere, numiți de liderii acestora	Membri ai Bundestagului, numiți de Bundestag	Parlamentari din cele două camere, numiți de Președinte	Parlamentari din cele două Camere, numiți de Prim- ministru, în urma consultărilor cu liderul Opoziției
Puteri de investigație / acces la	Nu investighează eventuale	Investighează eventualele plângeri ale cetățenilor	Poate solicita investigații ale Inspectorului-	Nu are puteri formale de investigație

informații	plângeri Ambele comisii au acces nelimitat la informațiile relevante La autorizarea unor operațiuni sub acoperire președintele SUA trebuie să informeze ambele Comisii, cu respectarea considerațiilor operaționale	Poate solicita informații guvernului și serviciilor de informații Deține puteri <i>subpoena</i> Abilitată în a cere testimonii și poate face vizite <i>in situ</i>	general sau ale șefilor serviciilor Acces nelimitat la dosare Deține puteri <i>subpoena</i> Poate trimite cazuri Comisiei Parlamentare pentru Dreturile Omului	Nuverifică legalitatea unor activități specifice Poate solicita informări dar nu dosare specifice Nu are puteri <i>subpoena</i> dar miniștrii și șefii agențiilor pot fi solicitați să depună testimonii dacă se consideră necesar
Buget	Ambele comisii dețin atribuții în ceea ce privește bugetul serviciilor de informații; ambele comisii pot face recomandări comisiei de buget	Aprobă planurile bugetare Are consultări cu Comisia de Buget Audiază	Nu deține atribute în sensul controlului bugetar direct, dar participă la redactarea acestuia	Are unele atribuții de revizie și consultare în domeniu dar nu și în ceea ce înseamnă aprobarea / neaprobarea bugetului s.i. Președintele Comisiei de Conturi a Camerei Comunelor supraveghează detaliile capitolelor de cheltuieli

Accesul membrilor Parlamentelor la informațiile clasificate
din domeniul securității naționale

	Top secret	Secret	Confidențial	Restricționat
Austria	Membrii Comisiilor Speciale (Interne și Apărare)	Membrii Comisiilor Speciale (Interne și Apărare)	Membrii Comisiilor Speciale (Interne și Apărare)	Membrii Comisiilor Speciale (Interne și Apărare)
Belgia	Nici un MP	Nici un MP	Nici un MP	Membrii Comisiilor Speciale (Comisii

				de monitorizare)
Bulgaria	Toți MP	Toți MP	Toți MP	Toți MP
Cipru	Informațiile (clasificate) sunt accesibile doar în anumite circumstanțe tuturor MP			
Cehia	Toți MP	Toți MP	Toți MP	Toți MP
Danemarca	Nici un MP	Membrii Comisiei de profil (Comisia pentru Serviciul de Informații)	MP mai multor Comisii parlamentare	Toți MP
Estonia	Toți MP	Toți MP	Toți MP	Toți MP
Finlanda	Membrii a varii Comisii Parlamentare (nu numai cei ai comisiei de profil)	Membrii a varii Comisii Parlamentare (nu numai cei ai comisiei de profil)	Membrii a varii Comisii Parlamentare (nu numai cei ai comisiei de profil)	Membrii a varii Comisii Parlamentare (nu numai cei ai comisiei de profil)
Franța	Președinții Commission des Lois / Commission de la Defense	Președinții Commission des Lois / Commission de la Defense	Președinții Commission des Lois / Commission de la Defense	Președinții Commission des Lois / Commission de la Defense
Germania	Toți MP	Toți MP	Toți MP	Toți MP
Grecia	Informațiile (clasificate) sunt accesibile doar în anumite circumstanțe tuturor MP			
Irlanda	Nici un MP	Nici un MP	Nici un MP	Nici un MP
Italia	MP Comisiei de profil (Comisia pentru securitatea Republicii COPASIR)	MP Comisiei de profil (Comisia pentru securitatea Republicii COPASIR)	MP Comisiei de profil (Comisia pentru securitatea Republicii COPASIR)	MP Comisiei de profil (Comisia pentru securitatea Republicii COPASIR)
Letonia	Informațiile clasificate sunt accesibile unor MP, regulile interne stabilind ce MP pot accesa și nivelul informațiilor			
Lituania	Toți MP	Toți MP	Toți MP	Toți MP
Olanda	Liderii GP	Liderii GP	Liderii GP	Toți MP
Polonia	Seim: MP din comisiile speciale, Președintele Camerei și MP comisiilor speciale de anchetă Senat: Președintele, respectiv MP desemnați de acesta	Seim: Toți MP Senat: toți MP	Seim: Toți MP Senat: toți MP	Seim: Toți MP Senat: toți MP
Portugalia	MP au acces la informații clasificate, nu există reguli speciale cu privire la aceasta			

Slovacia	Toți MP	Toți MP	Toți MP	Toți MP
Slovenia	Toți MP	Toți MP	Toți MP	Toți MP
Spania	Comisiile parlamentare de anchetă (ad-hoc)	Președinții comisiilor speciale, președintele Camerei	Președinții comisiilor speciale, liderii grupurilor, președintele Camerei	MP / membrii grupurilor parlamentare
Ungaria	MP ai comisiilor speciale	MP ai comisiilor speciale	MP ai comisiilor speciale	MP ai comisiilor speciale

Sursa: PARLIAMENTARY OVERSIGHT OF SECURITY AND INTELLIGENCE AGENCIES IN THE EUROPEAN UNION, Directorate General For Internal Policies Policy Department C: Citizens' Rights And Constitutional Affairs Civil Liberties, Justice And Home Affairs, 2011

Observații: numărul Parlamentelor care permit accesul tuturor membrilor la toate categoriile de informații (clasificate) este relativ mare, 8; un număr de 10 parlamente naționale permit accesul MP la informații clasificate de tip Secret sau mai jos; în ale 12 parlamente MP pot accesa informații clasificate ca „restricționate” publicului general. Accesul membrilor Comisiilor Speciale – practica uzuală este aceea de a permite accesul la informațiilor clasificate doar membrilor acestui tip de Comisii (ex. Italia, Ungaria) sau chiar numai președinților unor Comisii (Franța). Accesul Președinților Camerelor / liderilor grupurilor parlamentare: într-un număr de state accesul MP la informații clasificate este restrâns la liderii grupurilor parlamentare sau numai la președinții Camerelor (Olanda, Tweede Kamer – numai liderii grupurilor parlamentare iau parte la dezbaterile la care se discută informații clasificate). Parlamentul Irlandei este singurul Parlament din UE în care MP nu au acces la informații calsificate.

PARLIAMENTARY OVERSIGHT OF SECURITY AND INTELLIGENCE AGENCIES IN THE EUROPEAN UNION, Directorate General For Internal Policies Policy Department C: Citizens' Rights And Constitutional Affairs Civil Liberties, Justice And Home Affairs, 2011

Sumar recomandări:

- Parlamentul European trebuie să se asigure că orice nouă reglementare din zona AFSJ (*area of freedom, security and justice*) nu vor avea ca efect

descurajarea membrilor de a utiliza aceste organisme ca platforme de colaborare

- PE nu trebuie să fie parte în managementul Europol, Frontex sau Eurojust
- Supravegherea agențiilor AFSJ trebuie să se concentreze pe politicile acestora, pe administrare și finanțe
- În supravegherea agențiilor AFSJ PE trebuie să se asigure de verificarea bugetării / descărcarea bugetelor
- Parlamentul European ar trebui să primească evaluări ale amenințărilor de la organismele ASFJ, lucru care ar capacita mai bine Parlamentul în a evalua mai bine dacă aceste organisme au mandatul juridic necesar, competențele și resursele financiare suficiente pentru a aborda astfel de amenințări
- Parlamentul trebuie să aibă un dialog permanent cu organismele JBS (Joint Supervisory Bodies) ale Europol și Eurojust și să facă apel la expertiza și rapoartele JBSs în propria sa activitate de supraveghere a agențiilor AFSJ
- Capacitatea Parlamentului European de a convoca directorul și președintele consiliului de administrație al Europol trebuie extinsă la persoane echivalente din Eurojust și Frontex
- Nu este necesar ca PE să dețină un rol în numirea directorilor / președintelui organismelor AFSJ
- PE ar trebui să se asigure că, fie o comisie (sub-comisie) a Parlamentului fie un organism specializat non-parlamentar are ca obiect de activitate elaborarea de rapoarte și evaluări independente ale situației drepturilor omului în statele terțe cu care organismele AFSJ cooperează. Astfel de evaluări ar trebui elaborate înainte de acordurile privind schimbul de informații sau alt tip de înțelegeri.
- PE ar trebui să aibă acces la informațiile promovate de acordurile de schimb de informații și alte tipuri de memoranduri și înțelegeri dintre organismele AFSJ în interiorul UE și între acestea și state terțe
- Noile reglementări privind accesul Parlamentului European la informațiile clasificate ar trebui declupat de legislația privind accesul publicului general la astfel de informații
- Noua legislație privind agențiile AFSJ (Europol, Eurojust, Frontex) ar trebui să includă prevederi cu privire la accesul PE la informațiile clasificate și la cele referitoare la aceste agenții. Astfel de prevederi trebuie incluse în mandatul PE

- PE trebuie să ia în considerare negocierea unui acord inter-instituțional cu EEAS (European External Action Service) care să includă prevederi referitoare accesul parlamentar la informații clasificate
- Prevederile legislative privind controlul AFSJ trebuie să conțină și reglementări cu caracter general privind un organism parlamentar care să aibă acces la informațiile clasificate considerate relevante în realizarea activității de control
- Prevederi legislative privind supravegherea agențiilor AFSJ de către Parlamentul European ar trebui să enumere anumite categorii de informații (inclusiv informații clasificate) care pot / trebuie comunicate în mod pro-activ unui organism desemnat de Parlament
- Parlamentul European trebuie să se asigure că există un organism parlamentar care are ca responsabilitate principală supravegherea zonei de agenții AFSJ
- Comisia LIBE a Parlamentului European ar trebui să elaboreze un set de proceduri potrivite a servi ca for de supraveghere a agențiilor AFSJ, cel puțin cu titlu *ad interim*. În acest scop, Comisia LIBE ar putea folosi reuniuni *off the record* între Birou și directorii (sau președinte în cazul Eurojust) agențiilor AFSJ și / sau reprezentanții din consiliile de administrație ale agențiilor (sau al Colegiului Eurojust) pentru a aborda chestiuni sensibile, care nu pot fi discutate în cadrul reuniunilor plenare ale comisiei
- PE nu trebuie să extindă mandatul existentei Comisii Speciale astfel încât să includă AFSJ; Comisia Specială trebuie să-și exercite privilegiile în accesarea informațiilor clasificate pentru a examina activitatea Centrului pentru Situații al UE și pentru a aborda rolul jucat de acesta în AFSJ
- Cooperarea interparlamentară în supravegherea agențiilor AFSJ trebuie să se desfășoare în limitele cadrului de cooperare existent între PE și parlamentele naționale. PE nu are nevoie de înființarea unui nou organism inter-parlamentar permanent.

Surse bibliografice:

Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, **Parliamentary Oversight of Intelligence Services**, 2014

Directorate General For Internal Policies Policy Department C: Citizens' Rights And Constitutional Affairs Civil Liberties, Justice And Home Affairs, **Parliamentary oversight of security and intelligence agencies in the European Union**, 2011